

llatí més clàssic i de sempre, en Virgili, Columella etc. (l'it. *sughero* es pot haver extret del pl. *sugheri*, tal com *verro*, *farro* < VERRES, FAR etc.). No manca d'interès per als romanistes constatar que el mot llatí no té etimologia indoeuropea; ni se li coneix altre germà fora d'Itàlia que el grec *σῦραρ*, neutre com el llatí i amb correspondència fonètica; ço que és pràcticament res.

Car el mot grec significa «peau ridée (des reptiles, des vieillards, des plantes); peau dure: pellicule qui se forme sur le lait», però es degué passar d'una idea a l'altra: sigui que s'anomenés l'arbre com a 'pell dura i arrugada', com admet Gustav Meyer (*Albanische Studien* III, 54), sigui a la inversa que fos nom antic del suro, només conservat en grec en una accepció translàtica, comparada; Benveniste (a la recerca del seu tipus protoindoeuropeu -R/-N) renuncia a trobar origen indoeuropeu al mot grec, perquè és «sans étymologie ni dérivés» (*Orig. d. l. Form. d. Noms en Indoeur.*, 20); en efecte també la fonètica ens crida l'alto perquè a una s- llatina i indoeuropea correspondria *h-* i no pas *s-* en grec. La conclusió és que es tracta d'un mot proto-mediterrani, no indoeuropeu, i que per això només va passar al llatí i al grec, d'acord amb el fet que l'arbre és estranger al centre d'Europa i només prospera en les costes mediterrànies i lusitanes (cf. CORCHO, *DCEC/DECH*). És ja el que vénen a dir Ernout-Meillet.

També està d'acord amb això el fet que el mot llatí a la Romània només s'ha perpetuat en cat., it. *sùghero*, oc. *suve/siure* i port. *sovereiro*, però s'ha perdut en les llengües internes i nòrdiques; sense rastre reto-romànic (com reconeix M-Lübke), francès (reemplaçat per *liège*) i castellà (*alcornoque* hispano-cèltic, *corcho* mossàrab de CORTICEM);³ cf. Bertoldi, *NRFHisp.* I, 136ss. (*RFHisp.* I, 131ss.), que creu poder afegir-hi uns bascos *zubi* 'roureda', *zu(b)il* 'tronc d'arbre' (?).

Quedem doncs amb els continuadors de SÜBER en port., it., cat. i llengua d'oc. En aquesta és *suve* que el *TdF* pren com a forma bàsica, amb variant *suivi* en els Alps, *subre* a Marsella, i *sieure* amb gran extensió: llgd., rodanès i roergat (> *sieule* en el Roergue). El diftong *ieu* és la forma normal moderna de *iū*, i de fet ja hi ha un ex. de *siure* en un trobador tan antic i tan clàssic com el rodanès Raimbaut d'Aurenga, si bé no sembla que els provençalistes hagin entès gaire aquest hapax: ELevy cita el passatge en el *PSW* VII, 655, reconeixent no entendre'l prou: en realitat gens.⁴ És el poema n.º 1 de Raimbaut, en versos sense rima, però amb el tema freqüent: quan ve el bon temps i fa calor, l'amor... etc.: «el temps que l'grilh près del *siure* / cantan, e l mur --», v. 4: en el paisatge calorós de les suredes canten a l'estiu de nit els grills, de dia les cigales.

En llengua d'oc, on la *ū* es pronuncia *ü* és normal la diferenciació o dissimilació de *u-u* en *i-u*: *piuze* < *pūlze* PŪLICEM, *tiure/tieure* < TŪBER/TŪFER, *nivol* de NUBILUM, *pibo* de *pūbol* PUPULU/POPULUS. En gascò la cronologia del canvi de *ū* en *ü* fou diferent: i allí,

en lloc de la diferenciació *piuze*, trobem *pūze*, aranès *pūde* (Cor., *Voc. Ar.*, 99b); així en el nostre mot, l'andès «*surre*: gland de liège; *surré*: chène à liège, *quer-cus suber*» (Métivier, *Agriculture des Landes*, 741).⁵ Però en la resta de l'occità, la forma *siure* és, doncs, resultat normal de *siure* SÜBER. També és bastant corrent en llengua d'oc, i fins en català, que *uy* o *oy* es diferenciïn en *ui* o *oi*: *plourà* < *plourà*, *coire*/COURE (metall), port. *ou* > *oi* etc.; per tant no ens costa gens de comprendre la forma *siure* de SUBER a Conflent, Cerdanya, Pallars' etc.

Que *üy* es diferenciï com a *iu* és un fet normal en llengua d'oc, on la *u* ha estat sempre *ü*, però no en català: a l'oc. *piuze* correspon *puce* (PUÇA) en català, a *nivol* el català respon amb *núvol*, a *pibo* amb *Púbol*. Per tant és difícil d'admetre que sigui autòctona la forma *siure* del rossellonès. La geografia lingüística seria favorable a admetre una invasió occitana en aquesta forma peculiar de la plana del ross., la més oberta als corrents nòrdics. L'important poble de *Sureda* o *Sant Andreu de Sureda*, al Sud de la plana rossellonesa, ja al peu de l'Albera, el nom del qual ja figura com *Suvereda* en docs. de cap al al S. XII, i no es troba mai **Siureda*, avui és dins la zona de *siure*: seria un argument de pes (si bé no inequívoc) a favor d'aquest supòsit.

D'altra banda fa gran escrúpol per admetre-ho el fet que aquesta és una de les zones de cultiu màxim de les suredes, segurament molt més que el Llenguadoc. Potser çhi hagué primer *siure* a tot el Nord en els importants i freqüentíssims derivats *sureda*, *surer*, *surerà*, *surar* etc., després es passà de *siureda* a *siureda* i des d'aquí es canvià *siure* en *siure*? Però sobretot hem de pensar que els dominis de les llengües romàniques no són compartiments estancs. Entre totes elles hi hagué petites zones, si no de transició, llenques més o menys primes, on el canvi no era absolutament bruscat. Hem de creure que el Rosselló, el Capcir, i algun tros de l'Aude, en els orígens romànics, articularien la *ū* amb un timbre ben velar, i no obstant amb un levis-sim, pràcticament imperceptible, sobretot palatalitzant; en avançar l'evolució romànica, aquest sobretot s'accentuà a l'Aude, en el Capcir degenerà en *ə*, en el Rosselló s'esborrà; però çquè són les diferenciacions sinó l'exageració, la potenciació, de diferències lleus? La *ū* restà velar pura en el Rosselló en condicions normals, però en sumar-s'hi la força diferenciadora, aquell matís palatal levis-sim del període romànic inicial, s'exagerà, es produí una veritable *ü*, i subsegüentment, vingué la diferenciació consumada en *i*. O bé en el Conflent, el capgirament: *ui*.

DERIV.: *Sureda*: la documentació més antiga és en el nom del poble citat, cap al S. XII; els lèxics no el recullen fins al Lab. de 1864 (i encara amb mala definició ben rectificada pel *DAG*. i Vogel; recollida a tort *AlcM*, § 2), però inexistent tot i ser mot profundament i antigament arrelat pertot: «Muntanyes d'Hor-savinyà, / de *suredes*, i alzinars / i rouredes, rovella-des: / qui us ha vist de sol negades, / mai més us podrà oblidar», Coromines (*Pigmalió* xx, O. C., 218).